

niet zonder wrok en ook niet zonder slimheid; ze besloten namelijk de nagemaakte nummers (o.a. van *Ons Volk*, *Paraat*, *Het Parool*, *De Vonk*, *Vrij Nederland* en *De Waarheid*) dermate perfect verzorgd uit te voeren dat het verschil met de als regel nogal slordig gedrukte echte illegale bladen onmiddellijk in het oog zou springen. Dit drukkerskommando is tot augustus '44 aan het werk gebleven, ook voor allerlei 'gewoon' drukwerk. Wij hebben niet de indruk dat de Duitse actie met de nagemaakte illegale bladen (een actie die uitging van de *Hauptabteilung Volksaufklärung und Propaganda* waar men zich meer en meer op deze z.g. 'zwarte' propaganda toelegde) enig effect heeft gehad.

Méer effect, zij het kortstondig, had het omgekeerde: het namaken van nummers van legale dagbladen of periodieken door illegale groepen. Dat was telkens een hele operatie: de betrokken drukkerij moest overvallen worden en de daar aanwezige staf moest men er dan met zachte of harde dwang toe brengen, een nummer te vervaardigen waarvoor men de kopij had meegebracht – of men moest het namaak-nummer in een andere dan de gebruikelijke drukkerij laten vervaardigen. In beide gevallen diende men er voorts zorg voor te dragen dat de distributie zo vlug en zo normaal mogelijk plaatsvond. Vier keer is dat gepresteerd: op 14 april '44 door de Veenendaalse Knokploeg die de drukkerij van de *Schoonhovense Courant* dwong, pagina 2 van het nummer van die dag (de krant telde nog maar twee pagina's) met verzetsartikelen te vullen¹; op 1 mei door de groep van *Ons Volk* die er met medewerking van Amsterdamse studenten in slaagde, een nagemaakt nummer van het weekblad *De Gil*² precies op tijd in 10 000 exemplaren bij een aantal kiosken in de Amsterdamse binnenstad af te leveren; op 5 juni door enkele Haarlemse illegale werkers die bij een drukker te Hillegom die *Trouw* drukte, 8 000 exemplaren lieten maken van de *Haarlemse Courant* welke ook al via de kiosken verkocht werden; en tenslotte op 7 september door vier Friese illegale werkers, onder wie twee KP'ers, voor wie een drukkerij in Appingedam 10 000 exemplaren van de *Friese Courant* vervaardigd had die ten dele in Leeuwarden normaal in distributie kwamen, ten dele door de *Trouw*-groep in heel Friesland werden verspreid. Laatstgenoemd nummer bevatte o.m. dit bericht:

¹ Volgens de Duitsers werd het grootste deel van de oplage in beslag genomen, er zijn evenwel zeker enkele duizenden exemplaren verspreid. De Knokploeg nam er zelf duizend mee. Per exemplaar betaalden aspirant-lezers daar grif f 100 tot f 150 voor – het geld ging naar de LO toe. De bevolking van Schoonhoven werd voor de operatie van de KP gestraft doordat zij zes weken lang om zes uur 's-avonds binnen moest zijn. ² Dit was een vorm van Duitse 'zwarte' propaganda; wij komen er in hoofdstuk II op terug.